

А 2014

945 к

Ақындар аманаты

Қазақтың ауызша әдебиеті

Сыпыра СҰРҒАЛТАЙҰЛЫ

Асанқайғы СӘБИТҰЛЫ

Қазтуған СҮЙІНШҰЛЫ

Доспанбет АЗАУЛЫ

Шалкиіз ТІЛЕНШІҰЛЫ

Жиенбет БОРТОҒАШҰЛЫ

МАРҒАСҚА жырау

Бұқар ҚАЛҚАМАНҰЛЫ

Ақтанберді САРЫҰЛЫ

ТӘТІҚАРА акын

Үмбетей ТІЛЕУҰЛЫ

Қабан (Қабылиса) АСАНҰЛЫ

Көтеш РАЙЫМБЕКҰЛЫ

Жанкісі БАСЫБАЙҰЛЫ

**Сыпыра Сұрғалтайұлы
Асанқайғы Сәбитұлы
Қазтуған Сүйінішұлы
Доспанбет Азаулы
Шалкиіз Тіленшіұлы
Жиенбет Бортоғашұлы
Марғасқа жырау
Бұқар Қалқаманұлы
Ақтанберді Сарыұлы
Тәтіқара ақын
Үмбетей Тілеуұлы
Қабан (Қабылиса) Асанұлы
Көтеш Райыбекұлы
Жанкісі Басыбайұлы**

ШЫҒАРМАЛАРЫ

«Нұрлы Press.kz»

Алматы

2014

МАЗМҰНЫ

Сыпыра Сұрғалтайұлы

Мен бабаңмын, бабаңмын	4
Әмір Темір Көреген	5
Құбыладан жылы жел есер	6
Бай баласы байға ұқсар	7
Маң-маң басқан, маң басқан	8
Уа, Хан ием, Хан ием	9
Мен жыраумын, жыраумын	11

Асанқайғы Сәбитұлы

Өлеңдер	14
Қырында киік жайлаған	15
Құйрығы жоқ, жалы жоқ	16
Ай, Хан ием, мен айтпасам, білмейсің	17
Қилы, қилы заман болмай ма?	18
Бұл заманда не ғаріп?	19
Есті көрсең, кем деме	20
Көлде жүрген қоңыр қаз.....	21
Еділ бол да, Жайық бол	22

Қазтуған Сүйінішұлы

Өлеңдер	24
Мадақ жыры	25
Белгілі биік көк сеңгір	26
Алаң да алаң, алаң жұрт.....	27
Қазтуғанның қонысымен қоштасуы	29

Доспанбет Азаулы

Өлеңдер	34
Қоғалы көлдер, ком сулар	35
Қалаға қабылан жаулар тигей ме	36

Азау, Азау дегенін	37
Айнала бұлақ басы – тең	38
Айналайын Ақ Жайық	40
Тоғай, тоғай, тоғай су	41
Озушылар, озмаңыз	42

Шалкиіз Тіленшіұлы

Өлеңдер	44
Алаштан байтақ озбаса	45
Жебелей жебе жүгірген	46
Арық хан!	47
Көгерген көн сынулар жайқалса	48
Би Темірге бірінші толғау	49
Жақсының жақсылығы сол болар	52
Күпшек санды тіл жалмаған күреңді	53
Жалп-жалп ұшқан жапалақ	54
Туырлықсыз қара үйге	55
Би Темірді хаж сапарынан тоқтатуға айтқаны	56
Жауынды күні көп жүрме	60
Арқаның құба жонында	61
Көктеп мінген еріңнің	62
Шағырмақ бұлт жай тастар	63
Бұз үстіне от жаққан	64
Арғымақ ару атлар сескенсе	65
Қатынасы биік көлдерден	66
Ор, ор қоян, ор қоян	67

Жиенбет Бортоғашұлы

Өлеңдер	70
Әмірің қатты Есім хан	71
Еңсегей бойлы Ер Есім	72
Мұныңа, ханым, шыдаман!	74
Қол-аяғым бұғауда	75
Басы саудың түгел-дүр	76

Марғасқа жырау

Ей, Қатағанның хан Тұрсын 78

Бұқар Қалқаманұлы

Өлеңдер	80
Қыста соғым соймаған	81
Абылай хан	82
Бірінші тілек тілеңіз	84
Ай не болар күннен соң	86
Айналасын жер тұтқан	88
Күллі әлемді қаратқан	89
Алла жақтаған зар болмас.....	90
Ақсамнан биік тау болмас	92
Сәлем – сөздің анасы	93
Жақын жерден шөп жесе	94
Жарқ-жарқ еткен жайда бар	95
Жар басына қонбаңыз	96
Көкте бұлт сөгілсе	97
Алыстан қызыл көрінсе	98
Қара арғымақ арыса	99
Он сегіз мың ғаламды жаратқан	100
Бұқарекең – біз келдік	102
Шашырап шыққан қандар көп	103
Өтермемен кетер ме	104
Рулының оғы қалса, табылар	105
Арту, арту бел келсе	106
Абылай ханның қасында	107
Шүршіт келем деген сөз бар-ды.....	108
Ай, Абылай, Абылай!	109
Ай, Абылай, Абылай!	111
Он екі айда жаз келер	112
Кіші қара қалмақ бүлерде	113
Бұл, бұл үйрек, бұл үйрек	114
Асан ата іспетті	115
Керей, қайда барасың	116

Жал-құйрығы қаба деп	118
Мырзалық қонаққа пайда, малға қас	119
Асқар таудың өлгені.....	120
Бірі – етек, бірі жең болған	121
Балалық он жасыңыз	122
Қазақтың ханы Абылай	123
Аруды тандап сүйсе де	125
Ежелгі дос жау болмас	126
Қорғанды шаһар қаласын.....	127
Биік тауға жарасар	128
Ай, заман-ай, заман-ай	129
Ханға жауап айтпасам	130
Қалданменен ұрысып	132
Қызықты күнде қыздырған	134
Әй, Абылай, сен он бір жасында	136
Қайғысыз ұйқы ұйықтатқан, ханым-ай	139
Күпшек санды күреңді	140
Көшер едің көш бастап	143
Бағаналы орда, басты орда.....	144
Мұсылманның баласы	146
Көкшетаудан салдырған	147
Абылайға көңіл айтуы	149
Ай, Абылай, Абылай,.....	149
Ей, Қазыбек хатшым-ай!	150
Әбілқайырға	152

Ақтанберді Сарыұлы

Өлеңдер	154
Жағалбай деген ел болар	155
Жағам қолдың тигенін	156
Дұшпаннан көрген қорлығым	157
Салпаң да салпаң жортармын	158
Түйе мойнын тұз кесер	159
Жауға шалтым ту байлап	160
Күлдір-күлдір кісінетіп... ..	161

Сары аязда қата ма	169
Еділ, Жайық – екі өзен	170

Тәтіқара ақын

Өлеңдер	172
Қамыстың басы майда, түбі сайда	173
Кебеже қарын, кең құрсақ	174
Кеше тоқыраулы судың бойынан.....	175
Ассалаумағалейкүм, жайсандар мен қасқалар.....	176

Үмбетей Тілеуұлы

Өлеңдер	178
Бәкеге	179
Жауқашарға	181
Бөгенбай өліміне	182
Бөгенбай қазасын Абылай ханға естірту	183

Қабан (Қабылиса) Асанұлы

Өлеңдер	190
Бәрің дағы тыңдандар.....	191
Тіл алсандар, шырағым	192
Ырыс алды – ынтымақ	194
Арғымақ жабы көрінер.....	196
Ақынсынып не керек	197
Барлы, барлы, барлы тау	199
Үркінде, үркін, үркінде	200
Жасқа сатпа әкенді.....	201
Ай, мұсылмандар, жарандар.....	203
Шірімес алтын жерде жатқанменен	205
Кереғарлық	206
Шұқылай берме сен мені.....	207
Жігіт бол, жігіт болсаң, тал жібектей	209
Жақсы жігіт	210
Тасыма, батыр, тасыма	211

Не қиын?	212
Не қымбат?	213
Дүниеде не жетім?	214
Не ортақ және неше жұпты бар?	215
Кім жақын?	218
Не жаман?	219
Білгендерден ғибрат ал.....	220
Ұлы жыраудың өсиеті.....	222
Балаң жаман болып өссе	223
Жер ойпаңы білінбес	224
Кім айтар?	225
Хақ тағала алдында	226
Жеке шумақтары	227
Жігітті шешенсінген дауда сына	228
Ер пайдасы тиеді сасқан жерде	229
Сыр шашпас жақсы жолдас таза жүріп	230
Құдаң жаман болса, арманың ішінде кетеді	231
Бай жақсы батырдан да, шешеннен де	232
Сыр шашпас жақсы жолдас таза жүріп	233
Ер пайдасы тиеді сасқан жерде	234
Құдай-ау, тәуба қылдым бергеніңе	235
Бай жақсы, батырдан да, шешеннен де	236
Қас болды қарындасым, Әділ, маған	237
Өлеңді ағызайын, тәуба құдай	238
Басында керегенің оймақ тұрар	239
Әр істі ойлау керек әуел бастан	240
Өлеңім біртін-біртін кел аузыма	241
Жоқтау.....	242
Қарын бай (<i>Қисса</i>)	243
Айтыс	248
Қабан ақынның Тұмарша деген жас келіншекпен айтысы.....	249
Қабан ақын мен Таутан қыздың айтысы (<i>I нұсқа</i>)	252
Таутан қызбен айтысы (<i>II нұсқа</i>).....	262
Қабан мен қыз	266
Қабан ақын мен Қоянның айтысқаны.....	267

Көтеш Райыбекұлы

Абылай, Ботақанды сен өлтірдің	270
Күркелінің бауыры күнде дауыл	271
Арқа ойылдың құба жон түсер қақтар	272
Қартайғанда қатының дұшпан болды	273
Кәрілік, жылы-жұмсақ ас жарай ма	274

Жанкісі Басыбайұлы

Өлең	276
Қоқан ханына айтқаны	277